

Fellessak 4/18: Klagebehandling av vedtak om fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv 2018/2019.

Innkomne klager

- Aurskog-Høland kommune
- Bygdefolk for rovdyr
- Elverum kommune
- Folkeaksjonen ny rovviltpolitikk – Akershus lokallag
- Glommen Skog
- Jegernes Interesseorganisasjon
- Kontaktutvalg Skogbruk i Aurskog-Høland
- Naturvernforbundet
- NJFF Akershus
- NJFF Hedmark
- NJFF Østfold
- NOAH og Foreningen Våre Rovdyr
- Norges Bondelag
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Bonde og Småbrukerlag
- NORSKOG
- NSG
- Rendalen kommune
- Rovviltets Røst
- Rovviltutvalget for Våler og Åsnes
- Trysil fellesforening for jakt og fiske
- Trysil kommune
- TYR Innlandet
- Ulvens Dag
- WWF
- Åmot kommune

Rettslig klageinteresse

I henhold til forvaltningsloven (fvl.) § 28 har *parter og andre med rettslig klageinteresse* klagerett. Ved rettslig klageinteresse må klageren ha en viss tilknytning til saken, det vil si å ha interesser av slik art og styrke at det er rimelig å gi vedkommende et rettskrav på å få avgjort om et forvaltningsvedtak er gyldig eller ugyldig. Organisasjoner har i stor utstrekning rett til å klage for å fremme medlemmenes eller standens interesser, eller for å ivareta organisasjonens ideelle interesser de har som formål å verne om.

Sekretariatet er i sterk tvil om foreningen Ulvens dag har rettslig klageinteresse. Dette siden organisasjonen mer fremstår som et arrangement. Sekretariatet velger likevel å drøfte klagegrunnene.

Sekretariatene har mottatt klager fra flere kommuner. Offentlige organer har klagerett dersom de har samme interesse i saken som en privat part, eller klagerett er særskilt hjemlet i lov. Slike grunnlag for rettslig klageinteresse foreligger ikke her. Klagerett for kommuner kan også foreligge dersom klagesaken har stor betydning for allmenne interesser i kommunen. Forvaltningen av ulv i Norge er ikke et konsensuspreget saksfelt, og det finnes ulike synspunkter på ulveforvaltningen innad i befolkningen i de enkelte kommunene. Klagen kan derfor ikke anses å ivareta allmenne interesser i kommunene. Sekretariatene viser også til at Klima – og miljødepartementet i lignende saker har slått fast at kommuner ikke har rettslig klageinteresse i denne type saker. Ut fra dette legger sekretariatene til grunn at kommunene ikke har rettslig klageinteresse i saken. Dette vil også gjelde kommunale organer mv.

De faktiske forhold som kommer fram i klagen fra de ulike kommunene er imidlertid dekket i saksbehandlingen gjennom andre klager som har fremmet samme forhold.

Klagefrist

Vedtaket i fellessak 3/18 lisensfelling ulv, ble fattet den 19. juni og lagt ut på miljøvedtaksregisteret den 20. juni. Enkeltvedtak kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent. Klagefristen var dermed 11. juni.

Etter fvl. § 29 fjerde ledd kan klagefristen utsettes i «særlige tilfeller», slik at klager får tilstrekkelig tid til å utarbeide klagen. Det følger av Woxholt Forvaltningsloven (2006) s. 492 og tolkningsuttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling av 10.02.2004 saksnr. 2004/02280, at et eksempel på et «særlig tilfelle» kan være at parten er bortreist. Flere organisasjoner ba innen klagefristens utløp om utsatt frist for å levere en skriftlig klage og med begrunnelse i ferietid for de ansatte. Slutten av juni og hele juli er en ferieperiode, hvor veldig mange planlegger å reise bort.

Sekretariatet mener at lovens vilkår for fristforlengelse var oppfylt og gav utsatt frist til 31. juli, siden dette ikke hadde noen praktisk betydning for saksforberedelsene. En slik forlengelse er i tråd med tidligere praksis i lignende saker. Utsettelse på frist for å framsette begrunnet klage er en prosessuell beslutning og ikke et enkeltvedtak. At det saksforberedende organet vurderer slike henvendelser er etter sekretariatets erfaring vanlig praksis i de fleste utvalg.

Gjennom media ble det imidlertid spredt informasjon om at den generelle klagefristen var utsatt til den 31. juli. Sekretariatet mener dermed at samtlige klager fremsatt innen den 31. juli bør behandles.

Alle klagen ble fremsatt innen 31. juli.

Rapporten «Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2019»

Rapporten er utarbeidet av SKANDULV og på oppdrag av Naturvårdsverket i Sverige og Miljødirektoratet. Rapporten ble oversendt Fylkesmannen i Hedmark den 12. juni, etter at saksdokumentene til nemndsmøtet den 19. juni ble sendt ut. Sekretariatene var ikke klar over at rapporten var under utarbeidelse og følgelig avvendet man ikke utsendelse av sakspapirene. Rapporten ble sendt rovviltnemndene den 29. juni.

Oppdraget i rapporten var å undersøke hvordan nivået på beskatning bør være for å nå/opprettholde fastsatte bestandsmål i de ulike landene. Rapporten er vedlagt sakspapirene slik at nemndene kan vurdere om det foreligger ny informasjon som gir grunnlag for å endre vedtaket av 19. juni.

Sekretariatet har vurdert innholdet i rapporten, og anser at rapporten ikke endrer forutsetningene for sekretariatets anbefaling til uttak i forkant av møtet den 19. juni. Det forelå et godt faglig grunnlag om bestandssituasjonen for ulv som var redegjort for i saksframlegget.

Hovedinnhold i klagen

Klagen er omfattende og gjengis ikke i sin helhet. Flere av klagen berører de samme forhold. Nedenfor refereres kun hovedanførsler fra de innkomne klagen. Det vises for øvrig til at alle klagen er vedlagt saksframlegget og organisasjonene sine begrunnelser vil fremgå her.

Bygdefolk for rovdyr

- Foreningen Bygdefolk for rovdyr ber om at det ikke gis flere fellingstillatelser på ulv før bestanden har tatt seg opp på et levedyktig nivå i biologisk forstand, og ikke lengre er oppført som kritisk truet på den Norske Rødlisten 2015.
- Bygdefolk for rovdyr stiller spørsmål om rovviltmyndene i region 4 og 5 har vært i kontakt med svenske myndigheter før de har vedtatt kvote om lisensfelling innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv i 2018.
- I Slettås-reviret er hannen barnebarn av Galven-immigranten og foreningen mener dermed at ulven er et genetisk viktig individ.

Folkeaksjonen Ny Rovdyrpolitikk – Akershus lokallag

- Klager mener at det vedtatte uttaket ikke følger opp Stortingets bestandsmål.
- Bestandsveksten i den norske delbestanden tilsier at man må sikte seg inn mot den nedre grensen for målintervallet, dvs. 4 ynglinger, for å komme innenfor målintervallet etter endt jakt
- FNR – Akershus lokallag ønsker åpne muligheten for uttak av kjente enkeltindivider og par på innsiden av forvaltningssonen for ulv.
- Klager krever at rovviltmyndene opptrer konfliktdempende og følger Stortingets intensjoner i rovdyrforvaltningen.
- FNR - Akershus lokallag tar som den største selvfølge at det nå åpnes for jakt i våre områder i tråd med forvaltningsplan, konvensjoner, lovverk og stortingsvedtak.

Glommen skog

- Glommen skog krever at det åpnes for at ytterligere tre grenseflokker tas ut i tillegg til det uttaket rovviltnemda allerede har vedtatt.
- Klager informerer om at det vedtatte uttaket mest sannsynlig ikke vil få bestanden innenfor Stortingets bestandsintervall på 4-6 årlige ynglinger.
- Klager krever at det åpnes for uttak av enslig streifulv innenfor sona når de observeres utenfor de områdene der man skal ha etablerte, ynglende flokker.
- Glommen skog krever at det utvikles helt andre registerings- og tellingsmetoder som vil gjøre en aktiv forvaltning med byrdefordeling og i tråd med Stortingets føringer mulig.

Jegernes interesseorganisasjon

- Klager forlanger at de 12 ulvene det åpnes for felling av utenfor ulvesonen utvides til også å gjelde deler av ulvesonen hvor det ikke forekommer etablerte revirer. Det må også åpnes for beskatning av revirhevdende par som ikke er i etablerte revir.
- Klager mener at kvoten nemda har satt inne i ulvesonen er for lav til å komme ned på Stortingets bestandsmål på 4-6 ynglinger.
- Jegernes interesseorganisasjon mener at de også må vedtas felling i grenserevirer.

Kontaktutvalg Skogbruk i Aurskog-Høland

- Klager mener at kvoten for lisensfelling av ulv burde vært større. Kvoten er for liten til å nå vedtatt bestandsmål for ulv. Klager ber derfor om at kvoten økes for lisensjakten 2018-2019.
- Klager mener det må åpnes for lisensfelling av enkeltindivider i de deler av ulvesonen der det ikke er etablerte revirer. I tillegg mener klager at det er nødvendig med lisensfelling i grenserevirer.
- Kontaktutvalget Skogbruk i Aurskog-Høland mener at vedtaket ikke er tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven §17, da sekretariatet valgte å ikke trekke inn konklusjonene fra SKANDULV-rapporten, «Beregninger av beskatning av den Skandinaviske vargpopulationen», i deres innstilling til nemda.

Naturvernforbundet

- Naturvernforbundet klager og ber om at vedtaket om felling av tre flokker og inntil 17 ulver i Slettås, Hobøl og Mangen oppheves. Tilsvarende bes det om at fellingskvoten på 12 ulver på utsiden av ulvesonen må reduseres betydelig.
- Klager mener at nemdenes vedtak av 19.06.2018 er i strid med naturmangfoldloven §§ 4-12, særlig med tanke på langsiktig levedyktighet, kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og samlet belastning.
- Naturvernforbundet mener også at vedtaket er i strid med nemdas mandat nedfelt i rovviltforskriften og med stortingets todelte målsetning. I tillegg er vedtaket i strid med forpliktelsen Norge har ifht. Bernkonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).
- Klager mener også at vedtaket i strid med god forvaltningsskikk da endringsforslaget legges frem sent i prosessen og uten at det forankres faglig jf. lover og mandater.

NJFF Akershus

- Klager mener at kvoten for lisensjakt på ulv er for liten, og at kvoten ikke følger opp Stortingets bestandsmål.
- NJFF Akershus viser til tidligere erfaringer samt bestandsveksten på norsk side som tilsier at det vil bli oppdaget nye ynglinger fra våren 2018. Derfor burde man sikte seg inn på nedre grensen av målintervallet, 4 ynglinger, for komme innenfor målintervallet etter jakt.
- NJFF Akershus ønsker å åpne for uttak av kjente enkeltindivider og par innenfor ulvesona.
- Klager krever at rovviltnemda opptrer konfliktdepende og følger opp Stortingets intensjoner i rovdyrforvaltningen.

- NJFF Akershus forventer at det åpnes for jakt i deres områder i tråd med forvaltningsplan, konvensjoner og Stortingets vedtak.

NJFF Hedmark

- Klager mener at det vedtatte uttaket ikke følger opp Stortingets bestandsmål, og mener at kvoten må økes.
- NJFF Hedmark mener også at det må åpnes for lisensfelling på enkeltindivider i de deler av ulvesonen hvor det ikke er etablerte revirer.
- Klager mener det er grunn til å stille spørsmål ved om saken er godt nok opplyst, jf. forvaltningsloven § 17, da SKANDULV-rapporten «Beregninger av beskatning av den Skandinaviske vargpopulationen 2019» ikke er referert til i sekretariatets innstilling til rovviltnemda.
- Klager mener at hjemmelsgrunnlaget for felling er tilstede etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c, både innenfor og utenfor ulvesonen.
- NJFF Hedmark ber rovviltnemdene i region 4 og 5 fatte ett nytt vedtak for å komme ned på Stortingets vedtatte bestandsmål. Det kreves også at det blir åpnet for lisensfelling i grenserevir.

NJFF Østfold

- Norges jeger- og fiskerforbund Østfold mener at det vedtatte uttaket ikke følger opp Stortingets bestandsmål.
- Klager mener det må åpnes for lisensfelling av enkeltindivider i de deler av ulvesonen hvor det ikke er etablert revir.
- Klager mener det må åpnes for lisensfelling i grenserevirer.
- Klager mener vedtaket ikke er tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17, da SKANDULV-rapporten ikke ble referert til i sekretariatets innstilling til rovviltnemdene.
- Klager mener hjemmelsgrunnlaget er tilstede og kriteriene for felling etter naturmangfoldlovens § 18 første ledd bokstav b og c er oppfylt både innenfor og utenfor ulvesonen.

NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen Våre Rovdyr (FVR)

- Klagerne mener at rovviltnemdene ikke har vist i vedtaket at vilkåret for felling ikke truer ulvebestandens overlevelse. Mangel på drøftelse i vedtaket om hvordan felling ikke truer bestandens overlevelse på lang og kort sikt utover det å henvise til bestandsmål for ulv, utgjør en rettsanvendelsesfeil som medfører at vedtaket er ugyldig. Mangel på kunnskap og begrunnelser utgjør en saksbehandlingsfeil som har virket bestemmende i vedtaket.
- Klagerne henviser til Meld.St.21 (2015-2016) hvor det er dokumentert en høy innavlsgrad i den skandinaviske ulvebestanden som medfører skadelige egenskaper som lav fertilitet. Klager informerer også om at innavlsgraden (0,23) er uforandret siden 2016, selv om det ble registrert noen friske genetiske tilskudd til bestanden vinteren 2018. Klagerne kan ikke se at den nye informasjonen om innavlsgrad er tatt med i vurderingen.
- Klagerne mener at den samlede belastningen, jf. nml. § 10, ulvebestanden settes for ikke ble vurdert i forkant av vedtaket. Klager mener også at vedtaket er i strid med føre-var-prinsippet, og henviser til Meld. St. 21 at «I små populasjoner kan tilfeldigheter som rammer enkeltindivider få store konsekvenser».

- Vedtak om lisensfelling av tre ulveflokker innenfor ulvesonen oppfyller hverken vilkåret om offentlige interesser av vesentlig betydning i § 18 første ledd bokstav c i nml eller vilkåret om skade ift. Slettåsreviret, jf. § 18 første ledd bokstav b i nml.
- Vedtaket unnlater å vurdere andre løsninger enn lisensfelling.
- Klagerne legger til grunne at vedtaket er i strid med nasjonal og internasjonal lov - §§ 4, 5, 8, 9, 10 og 18 i naturmangfoldloven, Grunnlovens § 112 og artikler 2, 6 og 9 i Bern-konvensjonen. Klagerne mener derfor at vedtaket i sin helhet burde erklæres ugyldig.

Norges Bondelag

- Klager krever at lisenskvoten utvides til 4,5 familiegrupper, hvor tre skal være helnorsk flokker og tre skal være flokker i grensereviret. Klager påpeker at lisenskvoten nemden har satt er for lave til å nå Stortingets bestandsmål på 4-6 ynglinger.
- Norges Bondelag krever at fellingsområdet til de 12 ulvene som det åpnes for felling av utenfor ulvesonen utvides til også å gjelde i de deler av ulvesonen hvor det ikke er etablerte revir.
- Norges Bondelag mener det er hjemmelsgrunnlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c.

Norges Skogeierforbund

- Norges Skogeierforbund mener kvoten for lisensjakt i 2018 må økes for at man skal kunne ligge innenfor Stortingets vedtatte bestandsmål etter endt jakt.
- Fellingsområde for kvoten på 12 ulv som er vedtatt utenfor ulvesonen må utvides til å også gjelde innenfor ulvesonen i områder hvor det ikke er etablerte revir.
- Klager mener det er hjemmelsgrunnlag for lisensfelling etter Naturmangfoldlovens § 18 første ledd bokstav b og c innenfor og utenfor ulvesonen.

Norsk Bonde- og Småbrukerlag

- Norsk Bonde- og Småbrukerlag klager på vedtatt kvote vil føre til at Stortingets mål om 4-6 ynglinger ikke blir nådd, og mener at kvoten må utvides til 4,5 familiegrupper.
- Klager krever at fellingsområdet for de 12 ulvene som det åpnes for felling av utenfor ulvesonen utvides til å også gjelde i deler av ulvesonen hvor det ikke er etablerte revirer.

NORSKOG

- Klager ønsker et økt uttak av familiegrupper da det vedtatte uttaket ikke følger opp Stortingets bestandsmål.
- NORSKOG ber om at det foretas en beregning som viser hvor stort jaktuttak som må til for å bringe den norske bestanden ned på det bestandsmålet som er fastsatt av norske myndigheter.
- NORSKOG mener at hjemmelsgrunnlaget for felling er tilstede og at kriteriene for felling etter Naturmangfoldlovens § 18 første ledd bokstav b og c er oppfylt både innenfor og utenfor ulvesonen.
- Ved økt uttak må tap i jaktbasert utmarksnæring vektlegges ved prioritering av hvilke flokker som skal tas ut.

NSG – Norsk sau og geit.

- NSG mener at det må åpnes for muligheten til å felle flere enn 12 ulver utenfor ulvesonen, dersom det foreligger dokumentasjon om at det oppholder seg flere utenfor ulvesonen i region 4 og 5.
- Klager mener at vedtatt kvote ikke vil føre til at Stortingets bestandsmål på 4-6 ynglinger nås.
- Klager mener det er bekymringsfullt at sekretariatet ikke refererte til SKANDULV-rapporten i deres innstilling til rovviltnemdene, og at vedtaket om lisensfelling av ulv ikke er tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningslovens § 17.
- Klager mener at det må åpnes for lisensfelling på enkeltindivider i de delene av ulvesonen hvor det ikke er etablerte revirer. Samtidig må det åpnes for lisensfelling i grenserevirer.
- Klager mener at hjemmelsgrunnlaget er tilsted for felling av ulv både innenfor og utenfor ulvesonen, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b og c.

Rovviltets Røst

- Rovviltets Røst hevder at det ikke foreligger grunn for uttak av tre revirer innenfor forvaltningssonen for ynglende ulv og krever vedtaket kjent ugyldig.
- Klager viser til at den Skandinaviske ulvebestanden er kraftig redusert. Svenske forvaltningsmyndigheter har erklært at det ikke blir jakt på ulv i Sverige kommende sesong. Sterk kontrast til Fellesnemdas flertall.
- Klager hevder at hvis det tillates et uttak på 12 individer utenfor sonen - i tillegg til øvrige vedtak – vil dette true den skandinaviske ulvebestandens langsiktige og kortsiktige overlevelse, blant annet ved å risikere felling av genetisk viktig individ.
- Klager hevder at vedtaket vedtatt av Rovviltnemdenes flertall vil forverre skadebildet for næringsdrivende med sau på utmarksbeite, og viser til relevante studier som viser konsekvensen av uttak av ulv kontra økning av tap av buskap når revir dyr utryddes.
- Rovviltets Røst krever at vedtaket fra rovviltnemdene i region 4 og 5 omgjøres og at felling av ulv i etablerte revir innenfor ulvesonen avslås.

Trysil fellesforening for jakt og fiske

- Trysil fellesforening mener at kvoten satt for lisensfelling innenfor forvaltningssonen er satt for lavt og ikke vil følge opp Stortingets vedtatte bestandsmål.
- Klager mener hjemmelsgrunnlaget er tilstede og kriteriene for felling etter Naturmangfoldlovens § 18 første ledd bokstav b og c er oppfylt både innenfor og utenfor ulvesonen.

TYR Innlandet

- Klager hevder at vedtaket ikke følger opp Stortingets bestandsmål.
- Klager mener at beitenæringen, jakt, annen næringsvirksomhet, lokalbefolkningens trygghet og psykiske forhold må vektlegges mer.
- TYR Innlandet mener det er grunnlag for felling innenfor sonen med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b.

- Klager mener det er underlig at SKANDULV-rapporten ikke ble referert til i sekretariatets innstilling til rovviltnevdene.

Ulvens dag

- Klager synes det er underlig at rovviltnevdene fraviker fra sekretariatets innstilling i så stor grad.
- Klager mener det er kritikkverdig at et forslag til vedtak om uttak av en truet dyreart, blir endret like før møtet finner sted. Dette vitner til vilkårlig valg av revir, manglende konsekvensutredning og mangelfull redegjørelse.
- Klager mener vedtaket bærer preg av hastverksarbeid. Begrunnelse har svært liten forankring i oppdatert faglig kunnskap og eksisterende vitenskapelig dokumentasjon.
- Klager ber derfor rovviltnevdene region 4 og 5 om å ta klagen til følge, og endrer vedtaket til null individer innenfor ulvesonen.

WWF

- WWF klager på vedtaket om å skyte 12 ulver utenfor ulvesonen, samt alle individene i de tre helnorske revirgruppene Slettås, Hobøl og Mangen innenfor sonen.
- De mener at det ikke kan hevdes at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning jf. Naturmangfoldloven § 18 c) som kan gi hjemmel for lisensfelling av streifende dyr i områder der det ikke finnes beitedyr. Vedtaket innebærer i praksis at alle dyr som beveger seg gjennom Hedmark, Oslo, Akershus og Østfold utenfor ulvesona kan felles.
- Det er stor og reell fare for at også genetisk viktige individer som kommer inn i området vil bli felt. Vedtaket er i strid med den felles overenskomsten mellom Sverige og Norge om særlig ivaretagelse av genetisk viktige individer.
- WWF kan ikke se at vedtaket fattet den 19. juni 2018 av rovviltnevdene i region 4 og 5 er innenfor rammene av verken Grunnloven, Bernkonvensjonen eller naturmangfoldloven.

Innledning

Stortinget har gjennom rovviltforliket av 2004 og 2011, og ved behandling av Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur, Innst. 330 S (2015-2016) og Innst. 257 L (2016-2017) lagt føringer for forvaltningen av ulv og annet rovvilt. Forvaltningen av ulv og andre fredet rovdyr skal gjennomføres innenfor de rettslige rammene Stortinget har fastlagt. Stortinget ga i 1986 samtykket til at Norge sluttet seg til Europarådets konvensjon 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres leveområder (Bernkonvensjonen) og i 2009 vedtok Stortinget lov om naturmangfold. Forannevnte legger de overordnede rammene for rovviltforvaltningen. Det betyr blant annet at forvaltningen skal følge opp bestandsmål og det sentrale prinsippet om en tydelig soneforvaltning, noe som innebærer at rovvilt er prioritert i noen områder og beitedyr andre områder.

De regionale rovviltnevdene er offentlige viltorgan opprettet i medhold av viltloven § 4 med ansvar for forvaltning av rovvilt i sin region, jf. rovviltforskriften § 2 k). Rovviltnevdene skal gjennomføre

vedtatt nasjonal politikk innenfor sin region, jf. rovviltforskriften § 5. For hver enkelt regional rovviltnemnd skal fylkesmannsembete fungere som sekretariat. Sekretariatenes ansvar er å tilrettelegge beslutningsgrunnlaget for de regionale rovviltnemdene. Rovviltnemdenes vedtak om kvote for lisensfelling kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. §18. For øvrig følger klagebehandlingen forvaltningslovens regler.

Sekretariatets kommentarer til klagernes anførsler

Rovviltnemndas vedtak av 19.06.2018 i fellessak 3/18 omfattet uttak av 12 ulver utenfor ulvesonen i Akershus og Hedmark og et uttak av alle individene i de tre helnorske revirgruppene Slettås, Hobøl og Mangen. Nemndenes vedtak avvek fra sekretariatenes innstilling. Sekretariatene har i saksframlegget for fellessak 3/18 lagt fram kunnskapsgrunnlaget og faglige og juridiske sider ved saken. Begrunnelsen for rovviltnemndenes vedtak om uttak innenfor ulvesonen følger under (i kursiv):

Begrunnelse for uttaket innenfor ulvesonen:

Rovviltnemndene vil innledningsvis peke på flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017). Bak disse flertallsmerknadene står Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. I pkt II i tilrådingen formulerer nevnte flertall følgende: «Stortinget ber regjeringen legge flertallsmerknadene i denne innstillingen (Innst. 257 L (2016-2017) til grunn for videre oppfølging, praktisering og forvaltning av ulv i Norge». I diskusjonen rundt Slettåsflokken har flere viktige temaer vært aktuelle; om den utgjør et skadepotensiale, hensynet til jaktutøvelse, eventuell svekkelse av næringsgrunnlaget for de som bor i reviområdet, opplevd frykt, helse- og sikkerhetshensyn, og opplevelsen av utrygghet for barn og voksne. Dette vil i større eller mindre grad gjelde for alle de foreslåtte uttakene av hele revirer.

Rovviltnemndene vil også peke på at det er registrert 8 revirmarkerende par vinteren 2017-18, hvorav 3 helnorske par. Med Koppang-paret tatt ut gjenstår det 7 av parene. Det ville være ganske usannsynlig om ingen av disse parene har fått valper denne våren.

I gjeldende Forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark (om ulv i samarbeid med region 4), endelig vedtatt 10.januar 2014, er det uttrykkelig formulert (s 23): «Det skal også legges vekt på å oppnå byrdefordeling ved en utskifting av konfliktfylte familiegrupper når bestandssituasjonen tillater dette, slik at ikke de samme områdene skal opprettholde familiegrupper over lang tid.» Og... «Når bestanden kommer over bestandsmålet, vil lisensfelling av ulv innenfor ulvesona være et viktig konfliktdependende tiltak.» En slik rullering av byrdene med ulverevir og familiegrupper ble også bifalt i «Evaluering av ulvesona» (okt 2012). Om begge disse dokumentene kan det sies at de er preget også av lokale synspunkter, fra de som har skoen på. Forvaltningsplanen har dessuten vært til vurdering hos overordnet forvaltningsmyndighet.

Nemndenes sekretariat har tidligere minnet om en viktig bestemmelse i nml § 8 (kunnskapsgrunnlaget): «Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.»

Det synes å være enighet om at skadepotensialet er høyt. Det er nok å minne om tapene av 4-500 sauer tatt av ulv på utmarksbeite i Rendalen sommeren 2016. Et tilsvarende angrep, med store tap, skjedde i Akershus og sørlige del av Oppland våren 2017. Det har skjedd nye tap i

Rendalen denne våren. Å forutse ulveangrep på utmarksbeitende sau eller tamrein blir ren gjetning. Når ungulver forlater revirene på våren, er det så langt en viss regelmessighet i at svenske ungulver drar til Norge, og omvendt. Men dette kan endres på grunn av rene tilfeldigheter, og fordi enkelte regioner overoppfylles av ulverevir. I starten av ulveforvaltningen, 20-25 år siden, kunne fagfolk fortelle at ulven var ytterst vær, den krysset ikke veier, ikke skispor og heller ikke gjerder. Men det gjør den nå. Ulven vil komme i konflikt med utpekte utmarksbeiteområder når den vandrer ut, og jo flere familier som etableres, jo flere ungulver vil være på vandring. Det kan sies med stor grad av sikkerhet. Desto tettere revirene etableres i ulvesonen, jo sikrere er det at nye ulver, på vandring, må finne seg områder som ikke er beregnet for disse dyrene. I beiteområder vil det definitivt dreie seg om skader av «et visst omfang».

Nemndene kan heller ikke si seg enige i at beiting på innmarksbeite kan medføre ulemper. Denne formen for løsning medfører klare ulemper. Det foreligger sikker kunnskap om stor snylteproblematikk, økende år for år, lave lammevekter og dårlig utnyttelse av fôrressurser. Det blir også alt for bastant å fastslå at storfe på utmarksbeite er et alternativ med økte rovviltstammer, da storfe i mindre grad er utsatt for ulveangrep. En ulvefamilie samlet for å skaffe seg føde, vil enkelt kunne nedlegge voksne storfe. Også her trengs det bare erfaring og opplæring; ulv jakter med hell på større elger enn bare kalver.

Det er vanskelig å forstå en antydning om at fem individer tilhørende Slettåsflokken, merket med GPS-halsbånd og fulgt opp av Skandulv i litt over 3 uker vinteren 2017, skal gi mulighet til å mene noe om hvor nærgående ulveflokker kan være. GPS-målinger fra 3 uker vinteren 2017 kan ikke rokke ved de opplevelser og erfaringer som lokalbefolkningen har høstet gjennom skiftende årsperioder og over mange år, ikke bare i Slettås.

Når det gjelder verdier som distriktspolitikk, næringsutøvelse – herunder jaktutøvelse både som nærings- og friluftaktivitet, frykt, utrygghet, offentlige interesser, samt allmenne helse- og sikkerhetsmessige hensyn, vises det for øvrig til etterfølgende avsnitt. Det kan ikke være mulig for et lojalt forvaltningsorgan å avfeie de flertallsmerknader som Stortinget har lagt inn i sitt vedtak. Det er nemndenes oppfatning at «etterarbeider» i Stortinget ikke bare kan, men skal tillegges vekt ettersom komitemerknader stadfestes av Stortingets flertall.

Rovviltnemndene har i sine vurderinger lagt vekt på gjeldende politikk for utmarksbruken i mange ti-år, formulert med stor enighet i Stortinget; kravet om en to-delt målsetting. Det skal være mulig å høste av den store ressursen utmarksbeite ved aktiv beiting, samtidig som det gis mulighet til forvaltning av levedyktige rovdyrstammer. Rovviltnemndene er pålagt å følge Stortingets vedtak og rammer for forvaltning av de store rovdyrene. Det ville være merkelig om ikke dette gjelder også for våre sekretariater og øvrige forvaltnings- og klageorganer.

Hva angår særlig nml § 18(1) c henvises det til flertallets merknader (Innst. 257 L (2016-2017)). Flere av disse er gjengitt som prikkpunkter avslutningsvis i begrunnelsen her, for uttak innenfor ulvesonen. Den offisielle bestandsrapporten pr 1.juni 2018 viser at antallet ynglinger innenfor sonen er 8,5 (grenseflokkene medregnet og uttaket av Osdals- og Julussaflokken sist vinter trukket fra). Situasjonen er at måltallet for årlige ynglinger er det dobbelte av intervallets laveste tall (4-6, hvorav 3 helnorske). Et uttak av 3 familiegrupper som foreslått, vil gi tallet 5,5. Da er det ikke spekulert i hvor mange av de revirmarkerende parene som kan ha ynglet denne våren.

Fra merknadene (Innst. 257 L (2016-2017)):

- **Om «offentlige interesser» og Bernkonvensjonen.** «Flertallet viser til at hovedvilkåret for å tillate skadefelling er «offentlige interesser», og som eksempler er nevnt allmenne helsehensyn og allmenne sikkerhets hensyn. Flertallet vil peke på at bestemmelsen ikke begrenser seg til dette, men også omfatter alle «andre» offentlige interesser. Flertallet viser til at det verken i Bernkonvensjonen eller i naturmangfoldloven er nærmere angivelser av hva slags offentlige interesser som anses å oppfylle vilkårene.
- «Flertallet legger til grunn at den enkelte medlemsstat har en viss frihet i å definere hva slags offentlige interesser som i hvert enkelt tilfelle kan oppfylle vilkårene for vedtak om uttak. Flertallet viser også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interessene må være av «vesentlig betydning». Flertallet mener dette forutsetter at det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle».
- **Distriktpolitiske hensyn.** «Komiteens flertall, medlemmene fra....., mener at distriktpolitiske hensyn må anses som en vesentlig offentlig interesse etter § 18 første ledd bokstav c (naturmangfoldloven). Flertallet mener at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde en spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak. .... Flertallet mener at negativ påvirkning på bl a beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn».
- **Bruken av naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c.** «.....skal være av dynamisk karakter. Flertallet mener at dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt. ....»
- «Flertallet vil i den sammenheng særlig peke på at jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge. Flertallet har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Flertallet mener jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.
- **Bred forankring i Stortinget.** «.....Flertallet viser til at et bredt flertall sto bak vedtaket i Stortinget 6.juni 2016, som var begrunnet i avveiningen av hensynet til å sikre en levedyktig bestand av ulv på den ene siden, og en ivaretagelse av andre brede offentlige interesser på den andre siden. Flertallet vil understreke at slike avveininger gjort av et flertall på Stortinget skal være styrende for den bestandsforvaltningen av ulv som rovviltmyndigheten har ansvar for».
- **Også innenfor ulvesonen.** «Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil peke på at selv om ulv skal ha et sterkere

vern i enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måte som i andre distrikter».

I henhold til forvaltningsloven § 33 skal underinstansen (i dette tilfellet roviltnemndene) foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Sekretariatene anser at det er sentralt i en klagebehandling om saken på vedtakstidspunktet var tilstrekkelig opplyst, og om det gjennom klagen har fremkommet opplysninger som ikke var kjent for nemndene på vedtakstidspunktet. De fleste av momentene som anføres i klagen er vurdert og redegjort for i saksframlegget til sak 3/18. Sekretariatene vil imidlertid gi noen utdypende kommentarer til anførsler i klagen.

Om gjeldende politikk og hjemmelsgrunnlaget for felling

Flere av klagen inneholder anførsler om at vedtaket anses å være mangelfullt og at det ikke er i henhold til Bernkonvensjonen, Grunnlovens § 112 og naturmangfoldlovens bestemmelser. Det anføres at vedtaket strider mot nasjonale lovverk og internasjonale forpliktelser og at det ikke er tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for lisensfelling av ulv.

Sekretariatets vurdering

Sekretariatene har i saksframlegget som ligger til grunn for roviltnemndenes behandling redegjort for gjeldende politiske føringer, naturmangfoldloven og roviltforskriften som grunnlag for vedtaket. Samtidig forutsettes det at norsk rett er i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser. Sentralt i klagebehandlingen står spørsmålet om vilkårene for felling er oppfylt, jf. nml. § 18 første ledd bokstav b) og c). Det er i tillegg to kumulative vilkår som må være oppfylt for at felling skal kunne gjennomføres; at felling ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 annet ledd. I vurderingen av om det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn felling av ulv skal prinsippet om arealdifferensiert forvaltning, som er fastsatt i roviltforskriften § 1 første ledd, § 2 d, § 4, § 10 annet ledd og roviltnemndas regionale forvaltningsplan, veie tungt.

Naturmangfoldloven § 18 bokstav b) gjelder vilkår for uttak av ulv for å avverge skade på husdyr eller tamrein, mens § 18 bokstav c) gjelder vilkår for uttak av ulv for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv skal terskelen for lisensfelling være høy, mens det utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv skal det være lavere terskel for å åpne for lisensfelling. Dette er understreket i felles brev fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet datert 21. mai 2014 om en tydeligere soneforvaltning i roviltforvaltningen. Vedtak om lisensfelling må likevel begrunnes ut fra et behov for å avverge skade på husdyr og/eller tamrein, ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. I sekretariatenes vurderinger fremgår det at lisensfellingsområdet bør omfatte de områder der potensialet for skader på bufe eller tamrein er størst, og hvor man kan anta at ulv oppholder seg stasjonært.

Gjennom saksframlegget har roviltnemndene blitt forelagt en oppdatert og grundig redegjørelse for omfanget av skader på husdyr og tamrein. Sekretariatene anser at roviltnemndene har hatt

tilstrekkelig kunnskap til å vurdere skadepotensialet, og at en slik vurdering er lagt til grunn for vedtaket.

Klagene har etter sekretariatets vurdering, ikke pekt på nye forhold som medfører en annen vurdering av hjemmelsgrunnlaget for uttak av ulv jf. sekretariatets innstilling til vedtak den 19. juni.

Om kvotestørrelse, mulighetene for oppfylging av bestandsmålet neste år og bestandens overlevelse

Hva kvotens størrelse angår, foreligger det klager både på at kvoten må reduseres og at den må økes. Flere av klagerne mener at den vedtatte kvoten vil føre til at vi ikke kommer ned på Stortingets bestandsmål etter endt jakt, og at kvotens størrelse derfor må økes. Norges bondelag, Norges bonde- og småbrukerlag og Kontaktutvalg Skogbruk i Aurskog-Høland har konkrete forslag om at kvoten må utvides til 4,5 familiegrupper. NOHA/Foreningen våre rovdyr, Rovviltets røst, WWF, Naturvernforbundet, Bygdfolk for rovdyr og Ulvens dag mener derimot at kvoten må reduseres vesentlig, eller at det ikke kan åpnes for felling. Miljøorganisasjonene anfører blant annet at et uttak vil true bestandens overlevelse på sikt, og spesielt med bakgrunn i innavlsproblematikken i den skandinaviske ulvebestanden.

Sekretariatenes vurdering

Sekretariatene viser til at tilfeldige variasjoner i små populasjoner gir et betydelig usikkerhetsmoment når man skal vurdere sannsynligheten for at bestandsmålet oppnås også kommende år. Det vil være usikkerhet knyttet til hvorvidt det vil skje ynglinger i nyetablerte par, og innavl er også en betydelig utfordring i små og delvis isolerte bestander som den skandinaviske ulvebestanden. I og med at region 4 og 5 har grense mot Sverige, vil også tilfeldigheter raskt gi utslag på hvorvidt et revir er helnorsk eller grenserevir. Samtidig vil mulig ulovlig jakt på ulv også utgjøre en faktor som det er vanskelig å forutse konsekvensene av.

Sekretariatene viser til at kvoten gjelder for områder innenfor og utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv. Felling av ulv utenfor etablerte revir vil i mindre grad påvirke oppnåelsen av bestandsmålet neste år. Likevel må kvoten sees i sammenheng med annet uttak. Det samlede uttaket vil påvirke størrelsen på populasjonen, og derigjennom ha betydning for innavlsgraden og bestandens overlevelse på sikt. Det fremgår av saksframlegget at genetisk status i bestanden og den samlede belastningen er vektlagt..

Sekretariatene viser også til at nemndene i samme møte har fattet vedtak om lisensfelling innenfor og utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv, og derfor hatt grunnlag for å vurdere det totale uttaket i region 4 og 5. Sekretariatene mener at bestandsmålet kan nås neste år med uttak av tre familiegrupper innenfor sona og 12 individer utenfor sona, i tråd med nemndenes vedtak, dersom det legges til grunn at det er hjemmel for å åpne for lisensfelling innenfor ulvesona.

Vi viser til at NOAH påpeker at vedtaket mangler en drøfting av bestandens overlevelse på kort og lang sikt. WWF påpeker at det er en stor fare for at genetiske viktige individer som kommer inn i lisensfellingsområdet utenfor ulvesona blir felt. Klager påpeker at bevaring av genetisk viktige individer har stor betydning for bestandens overlevelse på sikt. Sekretariatene viser til at det i saksframlegget forutsettes at det iverksettes nødvendige tiltak for å hindre felling av kjente genetisk

viktige individer. Sekretariatet er enige med klager i at det ikke foreligger effektive tiltak som hindrer felling av genetisk viktige individer i områder der lisensfelling er iverksatt. Dette er en konsekvens av å åpne for lisensfelling på streifende dyr utenfor kjente revir. Sekretariatene ser at dette forholdet kunne kommet tydeligere frem i saksframlegget.

WWF påpeker i sin klage at det finnes alternative måter for gjennomføring av lisensfelling utenfor ulvesonen som reduserer faren for felling av genetisk viktige individer, ved at genetisk status på enkelt dyr avklares før det åpnes for lisensfelling. I henhold til nml. § 12 skal en for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet ta utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater. Sekretariatet har vurdert dette og kommet til at det vil være vanskelig å gjennomføre i praksis innenfor rammen av lisensfelling.

Vurdering av andre tilfredsstillende løsninger

I tillegg til vilkåret om at uttak av ulv ikke skal true bestandens overlevelse, må vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte være oppfylt for at felling skal kunne gjennomføres, jf. nml. § 18 annet ledd. Dette vilkåret skal tolkes og anvendes i tråd med prinsippet om arealdifferensiert forvaltning, som er fastsatt i rovviltforskriften § 1 første ledd, § 2 d, § 4, § 10 annet ledd, jf. også forvaltningsplanen for rovvilt i Hedmark. Miljøorganisasjonene anfører i sine klager at det foreligger en mangelfull vurdering av mulighetene for å gjennomføre andre tilfredsstillende løsninger.

Sekretariatenes vurdering

I vurderingen av om det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn felling av ulv skal prinsippet om arealdifferensiert forvaltning veie tungt. Soneforvaltningen innebærer at det stilles mindre krav til å finne andre tilfredsstillende løsninger utenfor enn det gjør innenfor ulvesona. Forvaltningsplanene for rovvilt legger grunnlaget for den arealdifferensierte forvaltningen i regionene. Av felles strategier for forvaltning av ulv i region 4 og 5 fremgår det blant annet at det ved prioritering av stasjonær ulv eller familiegruppe som tillates tatt ut, skal det legges vekt på områdets betydning som beitemark, potensialet for framtidige skader og muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak. I fellingsområdet utenfor ulvesonen som inkluderer viktige beiteområder der beitedyr skal ha prioritet, skal det ifølge forvaltningsplanene iverksettes lettere forebyggende tiltak. I fellingsområdet innenfor ulvesona skal muligheten for å iverksette forebyggende tiltak veie tyngre. Muligheten for å iverksette effektive forebyggende tiltak vurderes årlig i henhold til føringer i forvaltningsplanen og innenfor fastsatte økonomiske rammer.

Sekretariatet anser at nemnda har gjort en avveining av prinsippet om arealdifferensiert forvaltning vedrørende muligheten til å iverksette andre tilfredsstillende tiltak.

Kunnskapsgrunnlag

Flere av miljøorganisasjonene anser at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig og at det er mangler i de faglige vurderingene som skal foretas. Det er blant annet vist til bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 8-10.

Sekretariatenes vurdering

Det foreligger betydelig og detaljert kunnskap om ulvebestanden og den samlede belastningen som arten er utsatt for, jf. nml. §§ 8 og 10. Rovviltnemndene har fått forelagt et omfattende og oppdatert kunnskapsgrunnlag om bestandssituasjonen for ulv, skadehistorikk, omfang av husdyr på beite, genetikk i ulvebestanden og informasjon om gjeldende lovverk og nasjonal rovviltpolitikk. Det er gjort faglige vurderinger og drøftinger i saksframlegget som har ligget til grunn for sekretariatenes innstilling og rovviltnemndenes vedtak.

Sekretariatene legger til grunn at nemndene har hatt tilgang til den nødvendige og eksisterende kunnskap for å fatte et gyldig vedtak, jf. nml. § 8, jf. også fvl. § 17.

Når det gjelder rapporten fra SKANDULV: «Beräkningar av beskattning av den Skandinaviska vargpopulationen 2019», så ville ikke denne hatt betydning for sekretariatets anbefaling dersom sekretariatet var kjent med rapporten. Dette siden sekretariatet la vekt på departementets avklaring fra 2016 og 2017 vedrørende rettslige vilkår for felling innenfor ulvesonen, i sin vurdering knyttet til uttak av familiegrupper. Nemndene fikk oversendt rapporten etter at vedtaket ble fattet – og kan vurdere rapporten under klagebehandling.

Øvrige vurderinger

Bygdefolk for rovdyr har bemerket at i Slettås-reviret er hannen barnebarn av Galven-immigranten og dermed er ulven et genetisk viktig individ. I innstillingen har sekretariatet lagt til grunn at genetisk viktige individer skal skjermes fra lisensfelling. Sekretariatet har i sin vurdering lagt til grunne en definisjon av genetisk viktige individer som innvandrede ulver fra østlige populasjoner og første generasjons avkom, F1-individer, fra slik ulver. Dette er tilsvarende den definisjonen av genetisk viktige individer som ble beskrevet i avtalen mellom svenske og norske myndigheter; *Felles retningslinjer for forvaltning av genetisk verdifulle individer i den skandinaviske ulvepopulasjonen*. Derfor regnes ikke barnebarn av Galven-immigranten som genetisk viktige.

Noen av miljøorganisasjonene har i klagen tatt opp problemstillingen omkring uttak av grenserevir, og at uttak som berører grenseflokker ikke kan vedtas uten kontakt med svenske myndigheter. Sekretariatet informerte länsstyrelsene som berøres av grenseoverskridende revirer i forkant av rovviltnemndenes møte. Länsstyrelsene ble informert om at det kunne bli aktuelt at rovviltnemnda fattet vedtak som berørte grenserevir.

NJFF Akershus, NJFF Hedmark, NJFF Østfold, Foreningen ny rovdyrpolitikk og Kontaktutvalg skogbruk i Aurskog-Høland mener at det må åpnes for lisensfelling på enkeltindivider i de deler av ulvesonen hvor det ikke er etablerte revirer.

Som sekretariatene tidligere har redegjort for, så skal terskelen for lisensfelling være høy innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv og de rettslige forutsetningene for felling må være oppfylt jf. nml. § 18. b. og c. Som flere av klagerne har påpekt, så fraviker dagens bestand fra den registrerte bestanden siden man legger til grunn vinterens sporinger. Det vil kunne være etablert nye revirer utenom de revirene som var registrert forrige vinter. Et viktig tilleggsmoment i tillegg til krav om streng sonering og de rettslige forutsetningene, vil dermed være faren for å jakte på familiegrupper som forvaltningen ikke enda har registrert. Sekretariatene vil dermed ikke anbefale jakt på enslige dyr innenfor ulvesonen.

Konklusjon

Sekretariatene viser til at det i klagen er framkommet anførsler som går i ulike retninger når det gjelder blant annet kvotens størrelse, både at den bør økes og at den må reduseres.

Miljøorganisasjoner har anført at vilkårene for felling ikke er oppfylt, det vil si at det ikke er hjemmel til å åpne for lisensfelling.

I henhold til forvaltningsloven § 33 (saksforberedelse i klagesak), andre ledd, skal underinstansen (dvs. rovviltnemndene) foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Etter fvl. § 33, fjerde ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen (dvs. Klima- og miljødepartementet) så snart saken er tilrettelagt, dersom det ikke treffes en avgjørelse som nevnt i annet ledd.

Klagesaken er forberedt fra sekretariatenes side. Klagenes anførsler går i ulike retninger med hensyn til kvote, og det er reist spørsmål om vilkårene for felling av ulv er oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav b) og c), jf. også § 18 annet ledd.

Sekretariatene legger til grunn at nemndene er kjent med avklaringer fra Klima- og Miljødepartementet fra 2016 og 2017 rundt hjemmelsgrunnlaget for felling innenfor ulvesonen og at dette har inngått i nemndenes vurdering. Videre legger sekretariatene til grunn at nemndene har hatt tilgang til den nødvendige og eksisterende kunnskap for å fatte et gyldig vedtak, jf. nml. § 8, jf. også fvl. § 17.

Sekretariatene kan forøvrig ikke se at det i klagen er kommet fram nye momenter som tilsier en omgjøring av rovviltnemndenes vedtak av 19.6.2018, fellessak 3/18.

Innstilling

1. Om rettslige forhold:

Rovviltnemndene viser til at klagen har innkommet innen fristen.

Det anses at kommunene Aurskog-Høland, Elverum, Rendalen, Trysil og Åmot samt rovviltutvalget for Våler og Åsnes kommune ikke har rettslig klageinteresse i henhold til forvaltningslovens kapittel VI, og klagen fra disse avvises.

2. Nemndas klagebehandling:

Rovviltnemndene legger til grunn at nemndene har hatt tilgang til den nødvendige og eksisterende kunnskap for å fatte et gyldig vedtak, jf. nml. §§ 8 og 10 jf. også fvl. § 17. Rovviltnemndene kan ikke se at det er innkommet nye opplysninger eller andre hensyn som ikke var kjent på vedtakstidspunktet. Vedtaket ansees også tilstrekkelig begrunnet på dette punktet.

Klagene tas etter dette ikke til følge. Roviltnemndene opprettholder sitt vedtak av 19.06.2018 i sak 3/18, og klagene oversendes Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33, fjerde ledd.